

Sjöfart och fiske.
De kustbundna näringarnas lämningar.
Författare: *Peter Norman*
Utgiven av: *Riksantikvarieämbetet*
(1995)

Sjöfart och fiske utgör volym nummer tre i Riksantikvarieämbetets skriftserie "Fornlämningar i Sverige". Böckerna i serien är tänkta att ge riktlinjer för hanteringen av fornlämningar och fungera som stöd för arbetet inom kulturminnesvården. Författare till just denna volym är Peter Norman, som 1993 disputerade på en avhandling med namnet *Medeltida utskärsfiske - en studie av fornlämningar i kustmiljö*. Norman är följaktligen en av de främsta auktoriteterna vi har i landet på området maritima fornlämningar.

SJÖFART OCH FISKE

STANDARDVERK OM MARITIMA FORNLÄMNINGAR

En översikt i bokform av alla kända maritima lämningstyper har i mitt tycke länge varit behövlig. Det har tidigare saknats allmänna beskrivningar av de olika kategorierna, och bristen på enhetliga definitioner har lett till en viss förbistring. En del försök på området har i och för sig tidigare gjorts, bl a av Gert Magnusson 1982 (i *Bottnisk Kontakt I*) och Christer Westerdahl 1989 (*Norrlandsleden I*). Någon s a s mer "officiell" version har dock inte förelagat förrän nu.

Norman redogör i sin bok för totalt ett 30-tal lämningstyper från förhistorisk tid och fram till industrialismen. Som exempel på berörda lämningar kan nämnas ristningar, labyrinter, båtlämningar, tomtningar, hamnar, sjömärkeslämningar, vrak och marina spärranläggningar. Också flera mindre kända och tidigare förvånansvärt lite uppmärksammade kategorier av fornlämningar behandlas. Jag tänker här bl a på kompassrosor, ballastplatser och lämningar efter fiskeanläggningar.

För varje fornlämningstyp anges sakord, definition, antikvarisk bedömning och principer för beskrivning. För att underlätta vid inventering och registrering exemplifieras varje kategori med utdrag ur fornminnesregistret. Litteraturanvisningarna slutligen, är mycket användbara för den som ytterligare önskar fördjupa sig. Det förefaller som om Norman lyckats få med det mesta i sin översikt.

Vissa lämningar som inte är av specifikt maritim natur, t ex gravrösen, avses tydligen att behandlas i kommande volymer av "Fornlämningar i Sverige".

Det avslutande avsnittet i boken är en mer allmänt hållen del, vilken är densamma i samtliga av seriens utgåvor. Här berörs saker som kulturminneslagen (KML) och fornlämningsbegreppet, fornminnesinventering och fornminnesregistret. Exempelvis förklaras här skillnaden mellan det generella och det selektiva fornminnesbegreppet, något som åtminstone för undertecknad var intressant att få sig till livs. Också det inledande avsnittet om ortnamn och deras betydelse är mycket bra, även om det möjligen hade kunnat vara lite utförligare.

Sammanfattningsvis kan sägas att *Sjöfart och fiske* är ett oundgängligt referensverk för såväl yrkesfolk som en skärgårdsintresserad allmänhet. Det som gör den så användbar är framförallt att ingen distinktion görs mellan lämningar på land och lämningar belägna under vattenytan. Christer Westerdahl har hävdad (*Norrlandsleden I*, s 261) att något av det mest angelägna för den marinarkeologiska forskningen i landet är "djupstudier av de landbundna fornlämningarna i kustlandet och skärgården". För sådana "djupstudier" fungerar *Sjöfart och fiske* som en utmärkt grund!

Författare:
Staffan von Arbin